

Tutkimus ja käytäntö voivat kohdata kehittämissyksiköissä

Sosiaalialan osaamiskeskukset elävät tai kuolevat sen mukaan, miten hyvin ne pystyvät lähentämään tutkimusta ja käytännön työtä toisiinsa, sanoo Pikassos Oy:n toimitusjohtaja **Lasse Rautniemi**.

Käytännössä tutkimuksen, koulutuksen ja asiakastyön tuovat yhteen valmisteilla olevat kehittämissyksiköt.

Asiakastyötä tekevästä toimipisteistä, kuten päiväkodeista tai vanhusten palvelukeskuksesta, luodaan kehittämissyksiköitä osana sosiaalialan kehittämishanketta. Aikaan pitäisi saada kaikki seutukunnat kattava pysyvien kehittämissyksiköiden verkosto. Yksiköt toimisivat yhteistyössä osaamiskeskusten kanssa.

Kehittämissyksikkö ei ole uusi toimipiste tai rakennus vaan uusi näkökulma kehittämiseen. Se palvelee asiakkaita ja vastaa lisäksi kuntien tutkimus-, kehittämis- ja koulutustarpeisiin. Se on paikka, jossa käytännön työntekijät kohtaavat tutkijat, kehittäjät, kouluttajat ja opiskelijat.

Rautniemi uskoo, että kehittämissyksiköissä voidaan hoitaa kaikkia osaamiskeskusten tehtäviä – kunhan ne valmistellaan huolella ja ne saavat riittävästi resursseja.

”Osaamiskeskusten tehtävät ovat kaksijakoisia. Toisaalta pitäisi vahvistaa alan työntekijöiden perus- ja erityisosaamista ja toisaalta taas lähentää tutkimusta ja käytäntöä toisiinsa. Tehtävät voivat löytää toisensa kehittämissyksiköissä.”

Tutkimukselle paikka

Pikassoksen toimintatavat muotoutuivat pitkälti Kanta-Hämeen 11 kunnan Osaava lastensuojelu -hankkeessa vuosina 2002–03. Hanke kehitti lastensuojelua, mutta rakensi samalla osaamiskeskusten toimintamallia.

Osaava lastensuojelu -hanke oli hyvin kuntalähtöinen ja kuntalähtöisyyttä Rautniemi korostaa Pikassoksen toiminnassa edelleen. Hankkeessa kehitettiin lastensuojelun perustöitä. Työntekijöille järjestettiin runsaasti heidän toiveidensa mukaista koulutusta ja vertaistukiryhmiä. He pääsivät omasta työstään välillä kehittäjän rooliin erilaisiin hankkeisiin. Hanke myös rakensi seutuyhteistyötä lastensuojelun erityispalveluihin.

Hankkeessa luotiin työskentelytapa, jossa yhdistyvät käytännön työntekijöiden osaaminen ja heidän työnsä kehittämistarpeet sekä koulutusyksiköiden ja tutkimuksen anti työn kehittämiseksi. Hankkeen aikana opiskelijoiden harjoittelun ohjaus tehostui ja heille löytyi tutkimusaiheita käytännön työstä. Osana hanketta erikoissuunnittelija **Tarja Heino** Stakesista ja sosiaalityön professori **Tarja Pösö** Tampereen yliopistosta laativat lastensuojelun tutkimusohjelman.

Pitkäjänteisyyttä kehittämiseen

Pitkälti Osaava lastensuojelu -hankkeen oppien pohjalta rakennetaan nyt useita kuntia palvelevia pysyviä kehittämissyksiköitä. Rautniemi toivoo, että ne toisivat sosiaalialan kehittämiseen pitkäjänteisyyttä. Vasta silloin tutkimuskin voidaan saada kunnolla osaksi työtä. Se ei onnistu lyhyissä hankkeissa.

”Se ei riitä kovinkaan pitkäl-

le, että osaamiskeskukset välittävät tutkimustietoa käytäntöön. Tutkimuksen ja käytännön yhteys ei synny pelkällä vuoropuhelulla vaan yhteisellä tekemisellä. Tutkijoiden pitää voida olla läsnä käytännön työssä ja tavoittaa asiakkaiden ongelmat ja käytännön työntekijöiden kehittämistarpeet. Näin myös testataan se, löytyykö tutkimuksen tai koulutuksen keinoin asiakkaiden ongelmiin uusia ratkaisuja ja mikä merkitys tutkimuksella on alan kehittämisessä.”

”Kehittämissyksiköt ovat yksi tapa vastata moniin pulmiin, joita kunnista nousee. Tässä ratkaisussa otetaan tietoisesti pitkä tähtäin – hyväksytään se, että parissa vuodessa ongelmat eivät ratkea.”

Kuntien sosiaalihuollossa on meneillään valtavasti asioita – hankkeita ja organisaatiouudistuksia. Siinä sivussa ei ole helppoa ideoida ja kehitellä ylikunnallisia yksiköitä.

”Kehittämissyksiköiden aikaansaaminen on osaamiskeskuksille tärkeä tehtävä. Ylipäänsä olemme haastaneet kuntia keskusteluun siitä, miten alaa kehitetään pitkäjänteisesti. Jos kunnat näkevät kehittämissyksiköt tällaisena mahdollisuutena, yksiköiden kehittäminen etenee, muuten ei.”

Jatkokoulutusta järkevästi

Rautniemen kaavailuissa kunnat voisivat keskittää kehittämissyksikköön jonkin osa-alueen kysymyksiä. Se voi olla harjoit-

telupaikka esimerkiksi vanhuustyön opiskelijoille ja jatko- ja täydennyskoulutuspaikka vanhuspalveluiden työntekijöille. Siellä voidaan kokeilla eri tehtäviin sopivia henkilökuntarakenneita.

”Yksikössä voitaisiin järjestää lakisääteistä jatko- ja täydennyskoulutusta kohtuullisin kustannuksin.

Ei ole yksinkertaista eikä halpaa järjestää koko sosiaalitoimen henkilöstölle koulutusta 3–10 päivää vuodessa, jos se pitää ostaa jostain. Sen sijaan oppilaitokset voisivat tuoda koulutusta kehittämissyksiköihin eikä työpaikoilta aina tarvitsisi lähteä jonnekin kouluttautumaan.”

”Nyt oppilaitokset maksavat kunnille opiskelijoiden käytännön harjoittelun ohjauksesta. Kunnat taas maksavat niille täydennyskoulutuksesta. Ehkä maksuista voitaisiin jotenkin sopia.”

Hyvien käytäntöjen kehittäminen

”Käytännön työntekijät voivat aika ajoin astua kehittämissyksiköissä kehittäjän saappaisiin tai toimia jonkin erityiskysymyksen konsulttina. Yksikköön voi tulla opiskelemaan vaikkapa jonkin menetelmän käyttöä. Käytännön työntekijät voivat opettaa opiskelijoita ja opettajat taas saada kytkentöjä työelämään. Mielenkiintoiset roolin vaihdokset ovat mahdollisia”, Rautniemi uskoo.

Hän korostaa, että kehittämissyksikkö on luonnollinen paikka luoda hyviä käytäntöjä,

ERJA SAARINEN

Lasse Rautniemi uskoo, että kehittämissyksiköissä voidaan yhdistää käytännön työntekijöiden toiveet ja tarpeet sekä tutkijoiden osaaminen asiakkaiden todellisuuteen. ”Tärkeää on, että yksiköistä tulee käytännöllisiä ja asiakkaiden maailmaan sidottuja.”

joita kehitetään osana sosiaalialan kehittämishanketta. Stakes toteuttaa Hyvät käytännöt -ohjelman. Se uudistaa sosiaalityötä ja sosiaalipalveluja kokoomalla, arvioimalla ja välittämällä tietoa hyvistä ja vaikuttavista työmenetelmistä ja -käytännöistä. Ohjelman tuloksena sosiaalipalveluiden pitäisi perustua yhä enemmän tutkittuun tietoon ja koeteltuun näyttöön.

Kehittämissyksiköitä vireillä

Rahoitusta kehittämissyksiköiden perustamiseen haetaan sosiaali- ja terveysministeriöltä helmikuun loppuun mennessä. Rautniemi arvelee, että Pikassoksen alueelta 2–4 yksikköä voisi päästä ensi vaiheessa aloittamaan työnsä.

Lastensuojelun arviointi- ja kehittämissyksikkö Hämeenlinnassa on jo saanut valtionavustuspäätöksen. Se palvelee Hämeenlinnan seudun kuntia.

Toinen lastensuojelun yksikkö tullee Satakuntaan. Se koostuu useammasta toimipisteestä, jotka toimivat yhdessä verkostona. Toimipisteitä on suunniteltu niin, että ne kattavat koko maakunnan tarpeet.

”On aika vaikea löytää sel-

laista toimipistettä, josta yksinään tulisi kehittämissyksikkö, siksi on päädytty verkostomalliin. Siinä osaamista kertyy paremmin ja se myös levittyy helpommin koko maakuntaan.”

”Valmistelussa on lisäksi ainakin Riihimäen seudulla dementiayksiköiden verkosto ja Forssan seudulla vanhustenhuollon kehittämissyksikkö. Päihdepalveluissa Hämeen päihdehuollon kuntayhtymässä ollaan niin ikään pitkällä. Vielä ei ole varmaa, kantavatko kaikki hakemuksiksi saakka”, Rautniemi kertoo.

Joskus seutukunta on liian pieni

Rautniemen mielestä jokaiselle seutukunnalle ei tarvita jokaisen sosiaalialan osa-alueen kehittämissyksikköä:

”Seutukunta on usein liian pieni alue. Henkilöstöä ja asiakkaita pitää olla jonkin verran, jotta monipuolinen kehittäminen saadaan vauhtiin. Jos yksiköitä perustetaan kaavamaisesti kaikkiin seutukuntiin, käy helposti niin, että toimipisteet vain julistautuvat kehittämissyksiköiksi eikä niihin rakenneta pitkäjänteisesti yhteistyötä koulutuksen ja tutkimuksen kanssa.”

”Seudullista yksikköä rakennettaessa pitää nähdä yhteistyön pohjana yhteinen asiakas. Muuten yhteistyöstä tulee vain hallinnollista ja taloudellista.”

Pikassos toimii kolme maakuntaa kattavalla laajalla alueella. Rautniemen mielestä alueen suuruudesta ei vielä ole saatu kaikkea hyötyä irti erityispalveluiden järjestämiseksi.

”Esimerkiksi maahanmuuttokysymysten erityisosaamista voisi koota koko Pikassoksen alueen ammattilaisten käyttöön. Myös lasten sijaishuollossa ja tulkkipalveluissa kannattaisi harvita koko alueen yhteistyötä.”

LÄHDE:

Laiho, K. & Ritala-Koskinen, A. (toim.) (2003) Lastensuojelu osaamiskeskuksen pilottina – Osaava lastensuojelu -projektin loppuraportti. Pikassos Oy. Raportti verkkojulkaisuna www.pikassos.fi/hankeet/raportit/OsLaloppurap.pdf

Erja Saarinen

Hämäläiset ja satakuntalaiset samassa osaamiskeskuksessa

Pikassos Oy on Pirkanmaalla, Kanta-Hämeessä ja Satakunnassa toimiva sosiaalialan osaamiskeskus.

Pikassoksella on toimipisteet Hämeenlinnassa, Porissa ja Tampereella. Sen kattamalla alueella on runsas 850 000 asukasta 77 kunnassa. Seutukuntia on 12, maakuntia kolme ja läänejä kaksi. Alueella toimii kaksi yliopistoa ja neljä ammattikorkeakoulua.

Osakeyhtiön omistavat Hämeenlinna, Pori ja Tampere sekä Sosiaalikehitys Oy. Siinä taas on osakkaana 13 Kanta-Hämeen kuntaa.

Yrityksen toimintaa ohjaa hallitus. Sen puheenjohtaja on toimitusjohtaja **Juha Kaakinen** Sosiaalikehitys Oy:stä. Omistajien lisäksi hallituksessa on Tampereen yliopiston ja alueen ammattikorkeakoulujen edustus. Hallituksen tukena työskentelevät jaostot kolmessa osaamiskeskuksessa kuuluvassa maakunnassa.

Pikassosta johtaa toimitusjohtaja **Lasse Rautniemi**. Vakinaista henkilöstöä on kahdeksan. Jokaisen maakunnan toimipisteessä työskentelee suunnittelija: Hämeenlinnassa **Riitta Uronen**, Porissa **Sanna Virolainen** ja Tampereella **Hanna Liikanen**.

Lisäksi Pikassoksella on erityisalojen asiantuntijoita: varhaiskasvatuksen asiantuntijana työskentelee suunnittelija **Seija Junno**, lastensuojelun asiantuntijana kehittämisspäällikkö **Kristiina Laiho** ja päihdetyön asiantuntijana erikoissuunnittelija **Matti Mäkelä**. Laihon työpanoksen ostaa tällä erää sosiaali- ja terveysministeriö. Hän laatii lastensuojelun kehittämissuunnitelmaa osana sosiaalialan kehittämishanketta.

Hankkeissa on vajaa kymmenen työntekijää. Pikassoksen palkkaama on myös Kanta-Hämeen kuntien sosiaaliasiamies, jonka palvelut kunnat ostavat.

Pikassoksen rahoituksesta valtionavustus kattaa 30 prosenttia ja loput on projektirahoitusta. Kunnat eivät rahoita osaamiskeskuksen toimintaa.

Hankkeissa päästään lähelle asiakasta

Rahoitusrakenteen vuoksi Pikassoksella on paljon sen itse hallinnoimia hankkeita. Toimitusjohtaja Rautniemen mukaan hankkeissa käytännön työ on vahvasti mukana:

”Olemme niin lähellä sosiaalihuollon asiakasta kuin osaamiskeskus voi olla. Esimerkiksi monenlaiset konsultointikokeilut palvelevat käytännön työtä. Konsultaatiota on tarjolla muun muassa kuntien päihdehuollon ja vammaispalveluiden työntekijöille.”

Yksi keskeisistä hankkeista on Pirkanmaalle alueellista täydennyskoulutusmallia lastensuojeluun, johtamiseen ja vanhustenhuoltoon kehittävä Ajan tasalla -hanke. Reitit selviksi -hanke taas kehittää Hämeen päihdehuollon kuntayhtymän Mainiemen kuntoutumiskeskuksen ja kuntayhtymän jäsenkuntien päihdetyön toimintatapoja.

Pikassos Oy:n kotisivu www.pikassos.fi

Erja Saarinen